

УДК 821.161.2-1.09“1953/1973”Шумицький

МОДЕРНІСТСЬКІ ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНІ ПОЗИЦІЇ С. ШУМИЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ ШІСТДЕСЯТНИЦТВА

Валентина Кривенчук

Сумський державний університет
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна
ORCID iD: 0000-0002-7258-8128
krivenhuk@ukr.net

Актуальність розвідки зумовлена необхідністю розширити коло поетів-шістдесятників, продемонструвавши прояв модерністської естетики у творчості С. Шумицького як органічної частини дискурсу шістдесятництва. Відтак предметом дослідження стануть інтертекстуальні зв'язки поетичних творів цього автора з іншими представниками покоління 1960-х років. Метою розвідки є увиразнення модерністських естетико-філософських пошуків поетичного доробку шістдесятника С. Шумицького. Досягнення мети уможливує методологія інтертекстуального аналізу, що оприявнює стосунки між текстами як багатопроblemні дискусії, як процес творення тексту шляхом перегуку твору із мистецькими формами, жанровими форматами, стильовими кодами, літературною традицією, як руйнування чи перетворення усталених поетичних норм. У результаті дослідження встановлено, що творчість С. Шумицького розвиває ідейно-естетичні риси, спільні для поетів-шістдесятників. Оскільки природа кожного поетичного тексту різна, то звідси випливає, що сама генеза тексту зумовлює складність взаємозв'язків між різними текстами, які своєю чергою залежать від домінантного смислу додаткових функцій образності допоміжних включень. У С. Шумицького домінують ідеї латентного, прямо не проявленого характеру, тому спонукають реципієнта до роздумів. Такі ідеї й дають можливість створення незчисленних моделей прояву авторського мислення. Своєрідними рисами його спадщини є авторефлексивність, асоціативність, музичність. Інтертекстуальність С. Шумицького підтверджує його вписаність у контекст шістдесятництва, зокрема продемонстровано покликання на творчість В. Симоненка. Найчастотнішими є такі типи міжтекстових зв'язків: власне інтертекстуальність, паратекстуальність, метатекстуальність, гіпертекстуальність, а також інтермедіальність. Інтертекстуальними зв'язками можуть насичуватися будь-які елементи тексту: від назви до тропів. Перспективами дослідження є висвітлення інших джерел інтертекстуальних посилань у творчості С. Шумицького, з'ясування його естетичних орієнтирів і визначення оптимального контексту оцінки творчості цього автора.

Ключові слова: Станіслав Шумицький; автотекстуальність; лірика; автоінтертекстуальність; інтертекстуальний аналіз; гуманізм; модель авторського мислення; шістдесятники; ідейно-естетичні позиції.

Станіслав Шумицький належить до покоління поетів-модерністів, чий ідейно-естетичний пошук спрямований на збереження духовності людини. Актуальність проблеми цієї розвідки та її новизна зумовлені двома ключовими факторами: прагненням відтворити неповторність естетичних позицій неординарної творчої особистості С. Шумицького — шістдесятника на фоні колориту атмосфери літературного процесу та застосуванням інтертекстуального підходу як об'єктивного критерія оцінювання естетичних рис тексту.

Для вирішення окресленої проблеми застосовані наукові студії, присвячені аналізу обставин виникнення та неординарності молодого покоління шістдесятників: М. Наєнка (2001), І. Дзюби (2015), А. Погрібного (2009), М. Жулинського (2011), Н. Анісімової (2015), І. Смаглій (2017); питанням інтертекстуальності: Д. Кузьменка (2008), О. Бразговської (2004), М. Шаповал (2009), Р. Якобсона (1976) та інших дослідників.

І. Смаглій уперше в українській літературі осмислює теоретичні засади самотності авторської свідомості та своєрідність поетичного вираження в поезії С. Йовенко у межах лірики шістдесятників (2017). Н. Анісімова зіставляє естетику шістдесятників і представників «тихої лірики» та Київської школи поезії, наголошує, що саме ці покоління «стали визначальними у розбудові естетичних моделей світу» (2015, с. 83). Ці студії сприяють розумінню естетики літературної спадщини С. Шумицького, його постаті як ідейно-художнього феномена історії літератури.

Метою цієї розвідки є вивчення модерністських естетико-філософських пошуків поетичного доробку С. Шумицького як шістдесятника. Реалізація її здійснена через визначення вихідних положень і категоріального апарату інтертекстуальності, простеження ідейно-естетичних моделей художнього мислення творця, окреслення його життєвих обставин, узагальнення модерністських

ідейно-естетичних позицій у поезії митця в контексті шістдесятицтва. Можливим це стало завдяки потенціалу інтертекстуального аналізу. До семантичного вивчення залучено спогади та поезії С. Шумицького як переконливе документальне свідчення еволюції його творчих пошуків.

Спроба узагальнити сучасний зміст концепції інтертекстуальності в українському літературознавстві належить Д. Кузьменку. Учений стверджує: це явище — «властивість, що характерна для всіх видів мистецтва, незалежно від епохи, основа всього літературного процесу» (2008, с. 349). Загалом інтертекстуальність розглядаємо як методологічний інструментарій відношень між текстами, як багатопроblemні дискусії, як процес творення тексту шляхом перегуку його з іншими мистецькими формами, жанровими умовностями, стильовими кодами, літературною традицією, як руйнування чи перетворення усталених поетичних норм. О. Бразговська підбиває підсумки дискусії щодо міжтекстових відношень, до якої свого часу долучилися Ю. Тинянов, Ж. Женетт, Х. Блум, Л. Женні: «Питання інтерпретації семантичних і структурних відношень між текстами передусім дотичне до *проблеми творення смислів* як у процесі окремого тексту, так і в просторі культури загалом» (2004, с. 58). Г. Денисова пропонує долучити до переліку елементів інтертекстів «цитати з життя» (2003, с. 4).

Саме смисли становлять суть кожного тексту. Тому М. Шаповал влучно визначає інтертекст як «міжтекстовий простір, який виникає між двома чи більше творами, що виявляють схожість елементів» (2009, с. 60). А оскільки інтертекстуальність проявляється на різних рівнях організації тексту (звуковому, ритмічному, образному, сюжетному, тематичному), то І. Арнольд слушно зауважує, що інтертекст авторської моделі тексту слід сприймати як один зі способів його побудови «на основі алюзій, цитатій, ремінісценцій інших текстів», різноманітних форм і функцій включення «іншого голосу» (1999, с. 346). Таким чином, неможливість створення єдиної моделі текстових взаємодій зумовлена складними взаємозв'язками на жанрових, образних, ритмічних, мотиваційних, ідейних, асоціативних, звукових та інших рівнях, а оскільки природа кожного тексту своєрідна, то вона потребує визначення домінантного компонента тексту. Р. Якобсон визначає домінанту як «фокусувальний компонент художнього твору, який визначає і формує решту компонентів. <...> Домінанта поетичного тексту — його естетична функція, визначає саме поняття поетичного твору» (1976, с. 56). Щоб створити модель авторської свідомості, слід зосередитися на екзистенційності свідомості автора та творчо осмислити побудову моделі кожної окремої поезії.

Л. Онишкевич на основі вивчення думок філософів-екзистенціалістів сконцентрувала увагу на рецепції відчуттів неспокою, невдоволення, загрози смерті як каталізаторів людської дієвості

та дійшла узагальнення, що людині для усвідомлення значущості свого буття у світі треба пройти й відчуті етапи існування в ньому та незадоволеності повноти своєї реалізації; «межової ситуації» — самоаналізу конфлікту зі світом і вибору особистих життєвих цінностей; вільний та усвідомлений етап вибору характерної автентичної самодостатності індивіда дотримуватися обраних життєвих цінностей (1996, с. 347–348).

Відповідно до базових теоретичних засад, текст розуміємо як смислову реактивацію, чи поліфонію, елементів, серед яких — інтертекст як сума інтекстів, дотичних претекстів і додаткових претекстів інтекстових міжтекстуальних включень. Автоінтертекстуальність — різновид інтертекстуальності авторського мислення, інструментарій його творення в еволюційному розвитку. Функції тексту змінюються зі зміною контекстуального оточення, детальний розгляд рецепційного та креативного аспектів текстотворення і є розпізнавальною ознакою нової функції текстової вставки, що оприявнює її смисл у процесі сприйняття. Кожен елемент поетичного твору вивчається з урахуванням того, для чого використовується той чи той засіб і яка мета такого призначення. Оскільки у типах і формах міжтекстової взаємодії закладена енергія перекладу тексту, то можемо припустити їхню поліфункціональність. Функції інтертекстуальних включень залежать від типу інтексту, адже кожен із них реалізується по-своєму. Термінологічний апарат теорії інтертекстуальності достатньо напрацьований: текст, інтертекст, інтекст, інтекстові включення — дотичні та міжтекстові, претекст, інтертекстуальність, автотекстуальність, «текст у тексті», «текст про текст» тощо. Зрештою інтертекстуальність визначаємо як об'єктивний критерій естетичної цінності тексту, інтерпретація якого необхідна для розуміння ідейного змісту.

Перші вірші С. Шумицького надруковані в пресі 1953-го, року смерті Й. Сталіна. У передмові до другої збірки С. Шумицького (1966а) зазначено: «Ще під час навчання у десятирічці опублікував кілька віршів у молодіжній пресі». Смерть Сталіна не принесла із собою швидкого оновлення та демократизації, відбулася лише певна регламентована суспільна лібералізація, частково реабілітовані деякі твори та імена. Проте вже на другому з'їзді письменників СРСР (1954) Олександр Довженко заговорив про проблему людської психології, ідеали літератури, красу і людяність. На ХХ з'їзді КПРС (24–25.02.1956) М. Хрущов викрив культ особи Сталіна. Закономірним явищем стало писання і публікування творів про Леніна. Скривджене сталінським свавіллям суспільство шукало в його постаті ідеал, а в самих соціальних процесах — спокутування гріхів режиму. Людина в тоталітарній системі зводилася до єдиного соціального лику, адже, за Г. Почепцовим, «конкретної людини в рамках тоталітаризму нема»

(1994, с. 67). У межах соцреалізму як панівної літературознавчої ідеології постає проголошена М. Рильським у статті «Краса» (1956) гуманістична стратегія поезії (людина повинна творити за законами краси), що поклала початок наповнення мистецтва естетикою гуманізму.

У середині 1950-х — на початку 1960-х років (часу «хрущовської відлиги») в умовах демократизації суспільного життя, і передусім культури, у поезію України приходять молоді творчі сили — шістдесятники, що «наївно вірили у можливість оновлення та гуманізацію комуністичної системи, проголосили ідею суспільного призначення літератури», «інтегрували естетичний час українського модернізму 20-х в українську культуру 60-х», «світогляд вони активно виявляли у вигляді культурницького і національно-визвольного руху» (Анісімова, 2015, с. 84–85). О. Тарнавський, порівнюючи шістдесятників із плеядою представників відродження двадцятих років, підтвердив слушність думки Ю. Луцького, що вони заявили про себе «новими естетичними гаслами», як і їхні попередники, і підкреслив, що їхній «протест» проявився радше «гуманістичними заявами, ніж націоналістичними», їхній гуманізм став суголосним європейській літературі (1999, с. 230). Поступово знаходить нові виміри ідея самоцінності людської особистості, неприйняття байдужості, заперечення людини як «гвинтика» суспільного механізму. Ці тенденції та риси поклали початок оновленому Ренесансу літератури шістдесятників, зокрема їхнього творчого вибуху 1961–1962 рр.

У 1961 р. редактором «Літературної газети», попередниці «Літературної України», був призначений П. Загребельний. У статті «Народжуйте себе допоки світу...» І. Дзюба з цього приводу зазначає: з квітня по середину вересня П. Загребельний друкує «низку щедрих і дерзновенних поетичних публікацій на всю сторінку, відкривши широкому читачеві ряд імен, які відразу ж привернули загальну увагу шанувальників українського слова і без яких ми не уявляємо сьогодні української літератури» (2015, с. 311). Шанувальники літератури дізналися про Миколу Вінграновського, Віталія Коротича, Івана Драча та Євгена Гуцала.

У тому ж році С. Шумицький був студентом філологічного відділення Харківського державного університету імені О. М. Горького — осередку мистецько-літературного життя Харківщини. У 1960 р. Ю. Герасименко організував тут літературну студію, де крім приїжджих літераторів (Є. Євтушенка, Р. Рождественського) були й місцеві метри: колишні в'язні таборів І. Муратов, В. Мисик, Б. Чичибабін; фронтовики І. Багмут, І. Вирган. У 1960-х університет відвідали М. Рильський, М. Стельмах, О. Гончар.

Спектр творчих пошуків учасника студії С. Шумицького охоплює оригінальну та перекладацьку спадщину в прозових (оповідання, репортажі, нариси, балади, дружні шаржі тощо) і поетичних

жанрах (віршовані нариси-поєми, ліричні мініатюри сатиричного характеру, комедія-феєрія, пісні, байки, етюди, елегії). Один із керівників студії І. Лисенко зазначав: «Він був найобдарованішим з харківської групи поетів, своїх ровесників, вважався їхнім лідером» (2002, с. 157). Найбільшої досконалості митець досяг у малих віршових жанрах. У рецензії на одну зі збірок Ю. Симонова він так визначив основну функцію поезії: «Поезія, чи то пейзажна мініатюра, чи вірш, повинна створювати певний настрій, доповнювати й збагачувати творчу уяву, приносити естетичну насолоду» (1965). У власних творах він прагнув допомогти читачеві утвердити вічні цінності. Саме 1961 р. найрізноманітніші видання надрукували більше сорока поезій С. Шумицького.

Протягом 1961–1973 рр. С. Шумицький працював журналістом у редакціях Харкова, столичних і всесоюзних видань. Тоді ж він дебютує в молодіжній пресі низкою гуманістичних, естетико-філософських поезій, де неповторно утверджує ідею людської гідності: «Людині очі зав'язала тьма» (15.12.1961), «Полюби Україну мою» (29.06.1962), «Якби» (21.09.1962), «Золото» (19.10.1962), «Звуки» (31.05.1963), «Знайди мене» (16.06.1963), «Цвіт папороті» (8.06.1966), «Крапля» (1.09.1968), «Двоє» (1970). Іntenційна автотекстуальність поезій С. Шумицького спрямована допомогти читачеві на рецепційному емоційно-психологічному рівні відчутти й утвердити для себе вічні цінності. Ідея гуманізму гідності людського покликання оприлюднюється якісним критерієм авторефлексивності відношень додаткового смислу системно-текстових референцій інтекстів поезій Р. Третякова «Зоряність» (1961), С. Шумицького «Людині очі зав'язала тьма» (15.12.1961), маніфесту «Ти знаєш, що ти — людина?» В. Симоненка (16.11.1962). Ця ж ідея більш чи менш зримо присутня в багатьох творах митців того часу і стала домінуючою для всього літературного покоління шістдесятників.

«Ти знаєш, що ти — людина? / Ти знаєш про це, чи ні?» — зворушливо-риторично і водночас довірливо звертається до свого покоління В. Симоненко (2004, с. 117). «Нам не личить душевна згорбленість. / Сильні труднощі не лякаються», — енергійно-ритмічно узагальнює життєву позицію людини Р. Третяков (1986, с. 58). «Людині очі зав'язала тьма — / Здається — горя більшого нема, / Та між людей людина не загине, / Куди страшніше, як вона в собі / Безповоротно втратила людину», — медитує про втрату людської гідності С. Шумицький (1963b, с. 23). Безумовно, у вузькій моделі системно-текстових референцій міжтекстові зв'язки цих поезій асоціативно втілюють гуманістичну ідею неповторності людської особистості інтенціональності мислення поетів. Вони інтегрують алюзивний тип релятивних ознак ідейних смислів і протиставлення типу «текст — текст — текст» втілюють лише імпліцитно. Тип алюзій моделі мислення

ідейних смислів В. Симоненка, Р. Третьякова, як і С. Шумицького, втілений у парафразах, складених синонімічними відношеннями, одне з яких підсилює інше, проте у В. Симоненка реалізується ще й включенням риторичного прийому. Смілове посилення одного запитання іншим надає ритмомелодійній структурі «потужного конфліктного заряду, обумовленого невідповідністю справжнього покликання людини та системи, в якій вона живе» (Погрібний, 2009, с. 553). У С. Шумицького естетика ідеї «втрати людиною самої себе» асоціюється з моральною проблемою безповоротної втрати людської гідності та оприявнюється парафразою і метафоричною реактивацією евфемізму. Світовідчуттєве сприймання і внутрішнє заглиблення ліричного «я» трансформується найвищим порухом серця, знаходить несподівані семантичні відтінки. Саме евфемістична форма надає інтексту ідеї поезії відтінку доброзичливого гумору, відкриває для роздумів реципієнта поетичну систему, проте основна думка поезії, втілена у формі афоризму («безповоротно втрачена людина»), звучить серйозно і строго. Ця домінуюча ідея любові до людей визначає активну життєву позицію митця, неприйняття байдужості до людського горя.

Інтертекст поезії С. Шумицького «Людині очі зав'язала тьма» складає чергування міжтекстових семантичних включень інтекстів-тропів у формі колажу та гри автотекстуальних неологізмів. «Людині очі зав'язала тьма / І сум дощем у душу накрапа. / Людина та сліпа, / Але надійдуть друзі на підмогу, / І в серці сонцем спалахне мета, / Сліпий збереться в нелегку дорогу, / І між людей забудеться біда», — евфемістична перифраза автора допомагає реципієнту відчутти образ людини з фізичними вадами, проте щасливу душею серед небайдужих людей; метафора «сонцем спалахне мета» надає ліричному герою поезії відтінку душевної гармонії. Парадоксально реципієнт сприймає іншого ліричного героя. Щоб підкреслити протилежність людських характерів, автор вдається до антитези: «А іншому в якихось двадцять літ / Зав'яжуть очі і заступлять світ / Дрібна образа й самолюбство власне, / І він в житті брестиме навмання, / Мов під землею кволе кротеня, / І все життя боятиметься впасти, / А проживе, можливо, й років сто, / Проте навк залишиться кротом». Оксюморон, експресивна дотепно-глузлива перифраза автора стилістично поєднує в образі фізично здорової людини особу самозакохану та боязку. Проте удавану іронічну посмішку пом'якшує евфемістичне включення-порівняння з кротеням. Натомість рядки наведеного вже рефрену сповнені віри в неперевершені можливості людини.

1962 рік, коли були надруковані поетичні збірки «Атомні прелюди» М. Вінграновського, «Тиша і грім» В. Симоненка, «Соняшник» І. Драча, ознаменований для української літератури «передусім у переорієнтації на вираження в нових поетичних

формах і образно-зображальних засобах індивідуального, суто особистісного переживання себе, свого духовного світу та світу національного, українського» (Жулинський, 2011, с. 987). Водночас починається політичне згортання свобод, що логічно перейшло до епохи брежнєвського застою та зумовило дисидентський рух.

Саме в цей час у поезії С. Шумицького поновому сміливо прозвучала гуманістична ідея неповторності людської особистості, нерозривно пов'язана з ідеєю вірності коханій, рідній землі, Вітчизні. Психологічної напруги поезії «Полюби Україну мою» (друга назва «Вірність», 1962а) надає антитеза картин героїчної історії України, на які болісно реагує пам'ять поета: лихоліттям його дитинства, подіям війни контрастують мирні пейзажі сучасності. Напруженою патетикою громадського почуття сповнене звернення юнака до коханої: «Тільки рідній землі присягав я / на вірність / Не на день, не на два — / навки, назавжди». Енігматичний принцип споріднює ідейні смисли прояву патріотичних душевних поривів С. Шумицького і В. Сосюри. Заповіт, своєрідний національний гімн В. Сосюри звернений до молоді у формі алюзії: «Любіть Україну, у сні й наяву, / Вишневу свою Україну, / Красу її, вічно живу і нову, / І мову її солов'їну» (2001, с. 3–4). Тропеїчне послання В. Сосюри загальновідомих прецедентних крилатих слів «Коханий любить не захоче тебе, / Коли ти не любиш Вкраїну» має відтінок інтонаційної схвильованості та щирості. С. Шумицький перегукується зі своїм учителем, який правив його юнацькі вірші: «Полюби ж ти спочатку мою Україну, / А тоді я, можливо, тебе полюблю». В обох поезіях свіжо-поетично відлунює Шевченкове: «Нема на світі України, немає другого Дніпра». Цей вірш В. Сосюри, написаний наприкінці війни, у 1951 р. зазнав нищівної критики, ніби як ворожий радянській людині. Тоталітарний режим боявся будь-якого прояву національного духу в СРСР і придушував його. Авторефлексивність оприлюднює ідею вірності Вітчизні обох поетів, при цьому спостерігаються алюзійно-ремінісцентні міжтекстові зв'язки. Прості тотожні відривки тексту об'єднані за енігматичним принципом. Семантична форма поезій — референція-колаж. Стилістична форма вірша С. Шумицького «Полюби Україну мою» — алюзія-ремінісценція-центон.

В. Дончик так оцінював зміни, які сталися у мистецтві слова і які поживали психологічно-аналітичні тенденції в літературі:

У всіх братніх літературах 60-ті роки характеризувалися бурхливим припливом молодих сил. <...> Новобранці літератури несли із собою те, чого вона справді потребувала, звернулися до ділянок, мало освоєних і досліджених, заговорили про наболіле. Загалом полемічне вістря їхньої творчості було спрямоване проти ілюстративності в літературі,

фальшивого монументалізму, скутості особистої ініціативи, власного «я» письменника, млявості художніх пошуків... (2011, с. 191)

А. Погрібний, згадуючи 1960–70-ті роки, зауважує, що тоді на соцреалізм «ще божилися, на нього ще молилися, ним заклинали, але фактично то вже був труп...» (2009, с. 41). Про естетичні обмеження шістдесятників розмірковує Б. Бойчук:

Прийнявши принцип оновлення української поезії (як і Нью-Йоркська група), шістдесятники не глянули вперед, до творчих нуртувань Заходу, а пішли назад, до літературних традицій двадцятих років. Тому в стилістичному сенсі не відкрили нової чи унікальної сторінки в українській поезії. Вони освіжили чи відновили лише традиції двадцятих років. (1995, с. 216)

Аналіз текстів С. Шумицького переконує дещо в іншому: стилістичні зміни нового, а отже, модерного відбулися на рівні поетичних тропів поета, особливо метафор завдяки сміливому експериментаторству в царині техніки віршування, усвідомленій установці митця створювати неповторний метафоричний образний світ. Вузька модель автотекстуальності віршів С. Шумицького «Золото», «Звуки», «Якби», «Двоє», «Знайди мене», «Крапля», «Цвіт папороті» заснована на системно-текстовій референції протиставлення текстових зв'язків «текст — текст», оприявнює спільну ідеєю пошуків справжніх цінностей людського буття. Система міжтекстових зв'язків презентує інтимну лірику, тему любові, архетип якої символізує один із характерних мотивів любові Ендіміона «любов нездійсненну», почуття без взаємності (Демчук, 1998, с. 145). Висвітлення міжтекстуальних зв'язків додаткового характеру базується на якісних критеріях авторефлексивної комунікативності («Золото», «Звуки», «Якби», «Двоє»), авторефлексивності («Знайди мене»), авторефлексивної структурної діалогічності («Крапля», «Цвіт папороті»).

Психологізм інтимного поетичного роздуму «Золото» звернений на цінність людських почуттів. Найголовнішим скарбом виявляється «золото душі», поет медитує: «Його не розкладають за ґатунками, / Не дістають зі скрині на дозвіллі... / Я дарував найкращі подарунки, / Що не підвладні продажу й купівлі» (1963b, с. 34). Проїшов час, змінилася кохана — і автор однією деталлю вказує цю зміну: тепер у неї досить того золота, яке «ховають по ночах у скрині» (яка символізує міщанство, накопичення) — інтерпретує експліцитний смисл прототексту. Рядки шестистопного ямбу надають авторській розповіді психологічної загостреності, ніжної інтонаційної схвильованості. Метатекстуальний тип моделі авторської свідомості інтерпретується як конструкція «тексту в тексті про текст», семантична форма якої — референція «згорнутого тексту» «точкової» цитати.

Такий же тип авторської свідомості притаманний поезії «Звуки», проте метатекстуальність доповнюється семантичною формою інтермедіальних тропів. Воедино злилося реальне і романтичне у свідомості автора, душа наповнюється особливим профетичним духом, музичні алюзії продукують персоніфіковані атрибутивні народнопоетичні образи: поночі кімнату, як і душевні відчуття ліричного героя, сповнюють звуки музики Шопена, глибокі страждання штовхають на непоправиме («з грудей назавше вирву серце»), проте контрастна картина любої серцю української природи за вікном персоніфікується, вибірковість уточнює міру виразності тексту, викликає зорові образи: «кружляє падолист, / Зійшлись тополі, як дівчата в змові, / І грає, грає місяць-піаніст / На струнах сяйва про чуття любові» (1966a, с. 48). Високодуховна європейська музичність і високохудожня образність рідного і близького серцю поєднуються, народжується дух особливої піднесеності. У поезії С. Шумицького відчутна ніжність образів, романсова музичність — риси імажинізму, що відсилають до лірики С. Єсенина та В. Сосюри (Пашко 2009). Семантична форма вірша «Золото» — референція «згорнутого тексту», «точкової» цитати, тоді як «Звуки» — інтермедіальні тропи, персоніфіковані атрибутивні народнописані образи. Відношення деривації обох поезій — крилаті слова («його не розкладають за ґатунками, / Не дістають зі скрині на дозвіллі»), причому у «Звуках» відношення деривації — архітекстуальність («лунає музика Шопена / І сяйвом звуків розтинає ніч»).

У життєвій референції історії «Двоє» автор ніби проектує сплюндроване почуття обдуреної і покинутої жінки у старозавітний період створення світу. Жінка, яка стане матір'ю, тримає в руках символ материнства — світило, символ творення нового життя, колиска — це «нащадків відозва», саме в ній «розпочнеться дитинство». Для ліричного героя головне не печатки і папери, а взаєморозуміння, відповідальність за рід, визначальним стає афоризм «І кінець, і початок на совісті нашої лежить». Витриманий тристопний амфібрахій пасує до неточної жіночої рими, милозвучності надають поезії асонанси: «І сонце з долонь — на орбіту, / І друзів, і недругів тьма, / А зараз нас двоє на світі. / Ти чуєш? — Нікого нема» (1971, с. 36). Обрамлення створює емоційну інтимну таємничість («нас двоє у світі»), створюється ефект філософського трактування чоловіка і жінки як продовжувачів роду. Вірш вражає гуманізмом творення й водночас душевними стражданнями покритки. Діада «біль — страх» у такому разі зумовлена безвихідним становищем сплюндрованих почуттів ліричної героїні поезії: страх за майбутнє ще ненародженої дитини переростає у душевний біль. І. Смаглій пояснює рефлексивну зумовленість такого явища, коли страх переростає в душевний біль, і наголошує, що саме така конструкція моделі страху в контексті авторського

світовідчуття не випадкова: «Біль у поезії шістдесятників, дисидентів — явище органічне, хоча й виражений неоднозначно» (2017, с. 173). Тип паратекстуальної ремінісцентної моделі авторської свідомості натякає на зв'язок з біографією автора. Форма міжтекстовості — референція «точкова архітекстуальна цитата». Стилістична форма — паратекстуальність претексту заголовку та інтертекстуальних смислів поезії, крилаті слова.

Зовсім протилежною є ситуація у вірші «Якби». Перехресне римування, чергування жіночих і чоловічих рим, п'ятистопний ямб надають йому викривального пафосу. Тип міжтекстових зв'язків авторської свідомості — паратекстуальність. Сама назва натякає на втрачений шанс зробити життя кращим або принаймні виправити помилку. Тільки перед відходом у вічність молодик шкодує, що не лишив по собі сина, який би «ймення батька у ділах зберіг». Проте не смерть молодого чоловіка стає апогеєм психологізму й розв'язкою драматичної ситуації. Виявляється, нащадок таки є. Він народжується тієї миті, коли помирає батько. Але обдурена молодиком жінка, яка у «нестерпних муках» народила сина, дитині «прізвище не батькове дала». В однотекстовій референції відчутна співприсутність стилістичної алюзивної форми образу Шевченкової покритки. Джерело такої соціальної філософської лірики трактуємо інтелектуальним бунтом етичної свідомості автора. Стилістична форма — крилаті слова: «Якби то син був. Син би жить лишився. / І ймення батька у ділах зберіг» (1963b, с. 29).

Вірш «Цвіт папороті» (1966b) виражає систему поглядів автора на життя, природу, суспільство. Це розлога елегія-медитація, у ній яскраво відчутні модерні експерименти, навмисне ламана ритміка наближає її до розмовного інтонування. Автор пародіює саме суспільство. Лірика текстової тканини вражає багатопроBLEMНІСТЮ. Медитація унікальна своєю інакшістю, прагненням автора алегоричною мовою власної творчості заперечити соціалістичний реалізм. Ідея поезії втілює трагізм автора тоталітарного суспільства, вона сконцентрована в рядках: «Лиши мені цвіт папороті в серці, / Неторканий, святий». Спостерігаємо ту межу екзистенції авторської свідомості, коли витримуваний конформізм щодо політики, провокований владними ідеологічними структурами, трансформує сарказм правдивих сміливих роздумів, спрямованих проти офіціозу, і поет, попри ймовірні репресії проти нього, прагне чинити сміливий спротив усім аморалам, які здатні сплюндрувати недоторкане і святе. Твір унікальний критикою інакшості, прагненням езопівською мовою заперечити соцреалізм власною творчістю. Без цвіту папороті, завуальованого символу святості, без реабілітації краси, натхнення поет прожити не може, він відвертий у своєму зізнанні в цьому і просить: «Віддам себе. Віддам усе спокійно, / Але попрошу одного в природі: / Лиши

мені цвіт папороті в серці, / Неторканий, святий, / мов у легендах. / Лиши мені його. / Лиши». Перед реципієнтом постає низка важливих проблем: поет і читач, епігонство, людина і природа, реалізація творчого Я в поезії. Водночас виникає загадковість постаті Шумицького. Спостерігаємо ту межу, коли офіційно лояльний конформізм митця відходить від політики на певну дистанцію, сягаючи нонконформізму, коли владні ідеологічні структури провокують особистість стати дисидентом. Тип міжтекстових зв'язків твору — гіпертекстуальність. Семантична форма — колаж, стилістична ремінісцентна форма натякає на позатекстову дійсність, коли наприкінці серпня — на початку вересня 1965 р. у слідчих ізоляторах КДБ допитували киян-інтелігентів. Почалися арешти патріотично налаштованих не тільки у Києві, Львові, а й у провінційних містах України.

На той час змінився не лише характер нашої життєвої та літературної ситуації, а й наявний поетичний потенціал та курс поетичних валют, безпосередні читацькі потреби й смаки. <...> Далася взнаки й ілюзія читацької пересиченості, яка з'явилася тоді, коли слабенький смак і дитяча хапливість наб'є першу оскому на заробленому овочі. Постали і нові реальні потреби, нові завдання. (Дзюба, 2015, с. 322)

У 1970–80-х рр., період превалювання технократичних цінностей, прийшли молоді поети, які почали «всередині тоталітарної системи» шукали «підтекстові» естетичні «глибини вірша», не чинячи відкритого спротиву системі (Анісімова, 2015, с. 83). У пору свого творчого змужніння С. Шумицький зрозумів, що справжній поет завжди потрібен людям, і висловив своє творче кредо у вірші «Крапля»:

Хочу прожити на світі краплиною вічно,
тою, котрої
комусь
не стає.
(1971, с. 29–30)

Ідея не нова — невмирущість і всепереможна сила митця, його художнього слова. Автор пориває з класичною формою вірша, сміливо експериментує: вдається до розлогої синтагми, рядки вибудовує сходами, рими замінює логічно акцентованим складним ритмічним малюнком. Поет уподібнюється до яскравого метонімічного образу краплини, яка завжди порятує від спраги і яка потрібна душі. Тип міжтекстових зв'язків авторської свідомості — метонімічна паратекстуальність, семантична форма — традиційна образність, стилістична форма — паратекстуальність претексту заголовку і включень смислових інтекстів.

У вірші «Знайди мене» (1963) поет постає ніжним, проте імпульсивним, готовим заради коханої

витримати випробовування далекою космічною дорогою простору: «шугнувши в місячний замет, виходжу в простір», «хоча в обличчя — невблаганний вітер». Ідея тексту — віра в усепереможну силу життєдайного кохання. Автор порушує вічні теми безсмертя і любові. Вірш складається з п'яти строф-катренів, написаних п'ятистопним ямбом з перехресним римуванням і чергуванням чоловічих та жіночих рим, що надає строгості й водночас рухливої ніжності інтекстовим включенням-тропам. Відчутна мелодійність інтермедіальних троп і фігур інтенціальності автора. Ліричний герой рішучий, упевнений, що обраниця обов'язково його знайде: «І ти, далека й невідома нині, / До мене враз потягнешся уся». Адже юнак давно чекає на незнайомку, ідеалізує образ коханої, наділяючи рисами «далека й невідома», «незнана й дорога», «молода стеблина». Автор уводить в інтекст прийом-включення енігматичну метаморфозу («гублюся в голубих снігах, щоб проліском у березні розквітнуть»). Поезія наповнена фольклорними персоніфікованими образами, які додають особливі інтимності («зорі падають на стіл», «місяць розливає мед», «туманний обрій зазиває в гості»). Інтекстове включення «мене веде нестримана снага» додає наростаючої пристрасті, включення риторичної фігури — загадкового смислу. Ліричний герой звертається до коханої-музи: «Знайди мене в снігах і не очікуй весняної днини», — загадковість поета і ліричного «я» злилися воедино. У спогадах про свого земляка Л. Кучерява підкреслює: «За всім, що він писав, відчувається безмежна любов до людей, до свого краю та безмірна залюбленість у життя і якась стрімкість до відчаю...» (2016, с. 203). У вітійстично-романтичному вірші С. Шумицького «Знайди мене», як і в «Бажанні» Ю. Стадниченка (1966), автор виголошує творче кредо митця і людини, («Краще в спалаху іскри згорить, / ніж вуглиною в попелі тліти»), підкреслюючи інтровертність. Заглиблюючись у філософію К. Ясперса, Л. Тарнашинська розглядає характер такої інтровертності як трансценденцію якоїсь ідеї чи ідеалу національного українського характеру «на межі реального і нереального, справдешнього й зумисного, вигаданого» (2003, с. 14). Саме уміння заговорити неповторною інакшістю споріднює лірику С. Шумицького з поетами-модерністами Київської школи М. Воробйовим, В. Голобородьком, постмодерністом В. Стусом, хоча в кожного з них своя манера письма і кожен із них експериментував по-своєму. Тип моделі міжтекстових зв'язків власне автотекстуальності свідомості автора дещо ускладнений — інтермедіальні тропи та алюзії атрибутивності. В однокривій референції функціонують семантичні форми персоніфікованих неологізмів автора («До мене зорі падають на стіл, / Надворі місяць розливає мед, / Туманний обрій зазирає в гості») та стилістична форма відокремленого авторського афоризму-включення кодової інтертекстуальності

(«Знайди мене в снігах / І не очікуй весняної днини») втілює інтуїтивне передбачення автором фізичної загибелі і водночас духовної безсмертності. Форма мислення автора продукує традиційні метафоричні образи-персоніфікації. Стилістична форма ремінісценції, кодова енігматична автотекстуальність із грою претекстів насторожує уяву реципієнта та відсилає до суспільних реалій, за яких жив і творив митець, розкриває його трагічну загибель.

У 1963 р. С. Шумицький вчасно застеріг керівника літературної студії університету І. Лисенка напередодні перевірки КДБ щодо списків заброньованих тоді поезій Є. Маланюка та Б. Антонича, а в 1970 р. він «узяв на себе тоді неабияку сміливість публікувати не реабілітованого тоді ще Коржа» (Лисенко, 2002, с. 164). Талановитий поет за нез'ясованих обставин загинув, зникла і його недописана книга «Осінь відкриває обрій».

Отже, за часткової політичної лібералізації зародилося шістдесятництво у формі культурницького руху за право особистості на самовиявлення. Неординарністю індивідуальних творчих пошуків шістдесятники порушили унітарні тенденції соцреалізму, проте швидка реакція владної ідеології поставила їх поза межами дозволених літературних практик.

Творчість С. Шумицького синтезувала основні засади шістдесятництва крізь призму індивідуального світобачення: його глибоколірична поезія сповнена гуманістичного пафосу. Домінанта авторського мислення поета — авторефлексивність, готовність прийти на допомогу, узгодження композиції вірша з музичним відображенням не реальності, а переживань, вражень, які виникають асоціативно. Інтертекстуальність є суб'єктивним критерієм естетичної цінності тексту, а відмінна генеза віршів С. Шумицького продукує складність взаємозв'язків між текстами різної інструкції, які залежать від домінуючого смислу інтертексту, від ідейного змісту. Висвітленню ідеї підпорядковані інші додаткові відношення та міжтекстові системні й допоміжні включення інтекстів, кожний з яких несе позитивний заряд. Уточнення та коригування отриманих з проведеного дослідження висновків пов'язані із залученням прозової та перекладацької спадщини письменника, що дасть змогу наблизитися до формування його цілісного творчого портрета.

Покликання

- Анісімова, Н. (2015). Світоглядні й естетичні засади поетичних поколінь 60–80-х років ХХ століття. *Наукові записки Бердянського державного університету*, 8, 83–90.
- Арнольд, И. (1999). *Семантика. Стилистика. Интертекст*. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петербургского университета.
- Бразговская, Е. (2004). *Текст культуры: от события — к событию (логико-семиотический анализ межтекстовых взаимодействий)*. Пермь: Пермский гос. пед. ун-т.

- Демчук, Н. (1998). De te fibula narrator, або Про що розкаже Ендіміон (З психології творчості...). *Дзвін*, 5–6, 144–147.
- Денисова, Г. (2003). *В мире интертекста: язык, память, перевод*. Москва: Азбуковник.
- Дзюба, І. (2015). *Літературні портрети. Продовження: есеїстичні розвідки*. Київ: Український письменник.
- Дончик, В. (2011). *Доля української літератури — доля України: Монологи й полілоги*. Київ: Грамота.
- Жулинський, М. (2011). *Українська література: творці і твори*. Київ: Либідь.
- Кузьменко, Д. (2008). Сучасні підходи до тлумачення поняття «інтертекстуальності». *Літературознавчі студії*, 21, 347–351.
- Кучерява, Л. (2016). Пам'яті поета-земляка Станіслава Шумицького (1937–1974). *Харків Lit*, 7, 201–204.
- Лисенко, І. (2002). Змарнований талант (Станіслав Шумицький). *У Поезії видіння осяїне*. Київ: Рада.
- Наєнко, М. (2001). «Потепління» в 60-х роках і спроба чергового відродження науки про літературу наприкінці 80-х років. *У Історія українського літературознавства*. Київ: Видавничий центр «Академія».
- Онишкевич, Л. (1996). Екзистенціалістська модель у теорії літератури. *Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* (с. 347–348). Львів: Літопис.
- Пашко, О. (2009). Володимир Сосюра та Сергій Єсенін в українській критиці 1920-х років. *Наукові записки НАУКМА*, 98, 93–97.
- Погрібний, А. (2009). *Поклик чужого чину: статті, портрети, силуети, набліження, публіцистика*. Київ: ВЦ «Просвіта».
- Почепцов, Г. (1994). *Тоталитарный человек. Очерки тоталитарного символизма и мифологии*. Киев: Глобус.
- Розмова у двох роках і двох континентах. Інтерв'ю Є. Шемчук з Б. Бойчуком (1995). *Сучасність*, 7–8, 214–216.
- Симоненко, В. (2004). На схрещених мечах. *У Вибрані твори*. Київ: Пульсари.
- Смаглій, І. (2017). Авторська свідомість та своєрідність її поетичного вираження в поезії Світлани Йовенко (Дисертація кандидата філологічних наук, Бердянський державний педагогічний університет, Бердянськ, Україна).
- Сосюра, В. (2001). *Розстріляне безсмертя*. Київ: Український письменник.
- Стадниченко, Ю. (1966). *В океані нескінченності: Лірика*. Харків: Прапор.
- Тарнавський, О. (1999). *Відоме й позавідоме*. Київ: Час.
- Тарнашинська, Л. (2003). Ритм та система символів як засіб організації художнього простору в прозі Бориса Харчука. *Слово і час*, 2, 13–21.
- Третяков, Р. (1986). Зоряність. *У Поезії*. Київ: Дніпро, 57–58.
- Черевченко, А. (2014). Трава забвения. *Imhoclub.lv*. Отримано з: https://imhoclub.lv/ru/material/trava_zabvenija.
- Шаповал, М. (2009). *Интертекст у світлі рампи: міжтекстові та міжсуб'єктні реляції української драми*. Київ: Автограф.
- Шумицький, С. (1961, 15 грудня). Людині очі зав'язала тьма. Вірш. *Ленінська зміна*.
- Шумицький, С. (1962a, 29 червня). Полюби Україну мою. *Ленінська зміна*.
- Шумицький, С. (1962b, 21 вересня). Якби. Вірш. *Літературна Україна*.
- Шумицький, С. (1962c, 19 жовтня). Золото. Вірш. *Ленінська зміна*.
- Шумицький, С. (1963, 16 червня). Знайди мене. Вірш. *Червоний прапор*.
- Шумицький, С. (1963a, 31 травня). Звуки. Вірш. *Ленінська зміна*.
- Шумицький, С. (1963b). *Ознаки вірності: поезії*. Харків: Харківське книжкове видавництво.
- Шумицький, С. (1965, 26 січня). Голос теплий, щирий. Рецензія. *Літературна Україна*.
- Шумицький, С. (1966a). *Сорок ударів серця*. Харків: Прапор.
- Шумицький, С. (1966b, 8 червня). Цвіт папороті. Вірш. *Красное знамя*.
- Шумицький, С. (1968, 1 вересня). Крапля. Вірш. *Соціалістична Харківщина*.
- Шумицький, С. (1970). Двоє. Крапля. Вірші. *Україна*, 21, 10.
- Шумицький, С. (1971). *Герої приходять у пісню*. Харків.
- Якобсон, Р. (1976). Доминанта. *Хрестоматія по теоретическому літературоведенню* (Т. 1) (с. 56–63). Тарту.

References (translated and transliterated)

- Anisimova, N. (2015). Svitohliadni y estetychni zasady poetych-nykh pokolin 60–80-kh rokiv XX stolittia [Worldview and aesthetic principles of poetic generations of the 1960–80s]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho universytetu*, 8, 83–90.
- Arnold, Y. (1999). Semantika. Stilistika. Intertekst [Semantics. Stylistics. Intertext]. SPb.: Izd-vo SPb. unyversyteta.
- Brazgovskaia, E. (2004). *Tekst kultury: ot sobytiia — k sobytiu (logiko-semioticheskij analiz mezhtekstovykh vzaimodeistvii)* [Culture text: from event to event (logical-semiotic analysis of intertextual interaction)]. Perm.
- Cherevchenko, A. (2014). Trava zabvenyya [Grass of oblivion]. *Imhoclub.lv*. Retrieved from: https://imhoclub.lv/ru/material/trava_zabvenija
- Demchuk, N. (1998). De te fibula narrator, abo Pro shcho rozkazhe Endimion (Z psykhoholii tvorchosti...) [De te fibula narrator, or What will Endimion tell (From the psychology of creativity...)]. *Dzvin*, 5–6, 144–147.
- Denysova, G. (2003). *V mire interteksta: jazyk, pamiat, perevod* [In the world of intertext: language, memory, translation]. Moscow: Azbukovnyk.
- Donchik, V. (2011). *Dolia ukrainskoi literatury — dolia Ukrainy: Monolohy y poliilohy* [The fate of Ukrainian literature is the destiny of Ukraine: monologues and polylogues]. Kyiv: Hramota.
- Dziuba, I. (2015). *Literaturni portrety. Prodovzhennia: eseistychni rozvidky* [Literary portraits. Continuation: essays]. Kyiv: Ukrainian pysmennyk.
- Kucheriava, L. (2016). Pamiati poeta-zemliaka Stanislava Shumytskoho (1937–1974) [In memory of the poet — fellow countryman Stanislav Shumytskyi]. *Kharkiv Lit*, 7, 201–204.
- Kuzmenko, D. (2008). Suchasni pidkhody do tлумachennia poniatia “intertekstualnosti” [Modern approaches to the interpretation of the “intertextuality” concept]. *Literaturoznachni studii*, 21, 347–351.
- Lysenko, I. (2002). Zmarnovanyi talant (Stanislav Shumytskyi) [Wasted talent (Stanislav Shumytskyi)]. In *Poezii vyidinnia osiaine*. Kyiv: Rada.
- Naienko, M. (2001). “Poteplinnia” v 60-kh rokakh i spoba chervohoho vidrodzhennia nauky pro literaturu naprykintsi 80-kh rokiv [“Warming” in the 60’s and the attempt of another revival of the science of literature in the late 80’s]. *Istoriia ukrainskoho literaturoznavstva*. Kyiv: Akademiia.
- Onyshkevych, L. (1996). Ekzytentsialistska model u teorii literatury [Existentialist model in the theory of literature]. *Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st.* (pp. 347–348). Lviv: Litopys.
- Pashko, O. (2009). Volodymyr Sosiura ta Serhii Yesenin v ukrainskii krytytsi 1920-kh rokiv [Volodymyr Sossyura and Sergey Yesenin in the Ukrainian criticism of the 1920s]. *Naukovi zapysky NAUKMA*, 98, 93–97.
- Pochetov, G. (1994). *Totalitarniy chelovek. Ocherki totalitarnoho simvolizma i mifolohii* [Totalitarian people. Essays on totalitarian symbolism and mythology]. Kyiv: Globus.
- Pohribnyi, A. (2009). *Poklyk chuzhoho chynu: statyi, portrety, syluety, nablyzhennia, publitsystyka* [Calling someone else’s actions: articles, portraits, silhouettes, approximation, journalism]. Kyiv: Prosvita.
- Rozmova u dvokh rokakh i dvokh kontynentakh. Interviu Ye. Shemchuk z B. Boichukom (1995) [Interview]. *Suchasnist*, 7–8, 214–216.
- Shapoval, M. (2009). *Intertekst u svitli rampy: mizhtekstovi ta mizhsuibiektni reliatsii ukrainskoi dramy* [Intertext in the light of the ramp: inter-text and inter-subject relations of the Ukrainian drama]. Kyiv: Avtohrاف.
- Shumytskyi, S. (1961, December 15). Liudyni ochi zaviazala tma [The eyes of the man tied the darkness]. *Leninska zmiana*.
- Shumytskyi, S. (1962a, June 29). Poliuby Ukrainu moi [Love my Ukraine]. *Leninska zmiana*.
- Shumytskyi, S. (1962b, September 21). Yakby [If]. *Literaturna Ukraina*.
- Shumytskyi, S. (1962c, October 19). Zoloto [Gold]. *Leninska zmiana*.
- Shumytskyi, S. (1963, June 16). Znaidy mene [Find me]. *Chervoniy prapor*.
- Shumytskyi, S. (1963a, May 31). Zvuky [Sounds]. *Leninska zmiana*.
- Shumytskyi, S. (1963b). *Oznaky virnosti* [Signs of loyalty]. Kharkiv.

- Shumytskyi, S. (1965, January 26). Holos teplyi, shchyrlyi. Retsenziia [The voice is warm, sincere. Review]. *Literaturna Ukraina*.
- Shumytskyi, S. (1966a). *Sorok Udariv Sertsia* [Forty heartbeats]. Kharkiv: Prapor.
- Shumytskyi, S. (1966b, June 8). Tsvit paporoti [Fern flower]. *Krasnoe znamia*.
- Shumytskyi, S. (1968, September 1). Kraplia [Drop]. *Sotsialistychna Kharkivshchyna*.
- Shumytskyi, S. (1970). *Dvoie. Kraplia* [Two. Drop]. *Ukraina*, 21, 10.
- Shumytskyi, S. (1971). *Heroi prykhodiat u pisniu* [The heroes come to the song]. Kharkiv.
- Smahlii, V. (2017). *Avtorska svidomist ta svoieridnist yii poetychnoho vyrazhennia v poezii Svitlany Yovenko* [Author's consciousness and peculiarity of her poetic expression in Svetlana Yovenko's poetry]. (PhD dissertation, Berdyansk state pedagogical university, Ukraine).
- Sosiura, V. (2001). *Rozstriliane bezsmertia* [Immortality shot down]. Kyiv: Ukrainyskyi pysmennyk.
- Stadnychenko, Yu. (1966). *V okeani neskinchennosti* [In the ocean of infinity]. Kharkiv: Prapor.
- Symonenko, V. (2004). Na skhreshchenykh mechakh [On crossed swords]. In *Vybrani tvory*. Kyiv: Pulsary.
- Tarnashynska, L. (2003). Rytym ta systema symboliv yak zasib orhanizatsii khudozhnoho prostoru v prozi Borysa Kharchuka [Rhythm and the system of symbols as a means of organizing artistic space in prose by Borys Kharchuk]. *Slovo i chas*, 2, 13–21.
- Tarnavskiy, O. (1999). *Vidome y pozavidome* [Known and unknown]. Kyiv: Chas.
- Tretiakov, R. (1986). *Poezii* [Poetry]. Kyiv: Dnipro.
- Jakobson, R. (1976). Dominant. In *Khrestomatya po teoretycheskomu lyteraturovedenyiu* (Vol. 1) (pp. 56–63). Tartu.
- Zhulynskyi, M. (2011). *Ukrainska literatura: tvortsi i tvory* [Ukrainian literature: creators and works]. Kyiv: Lybid.

MODERNIST AESTHETIC-PHILOSOPHICAL POSITIONS OF S. SHUMYTSKYI IN THE CONTEXT OF THE SIXTIERS

Valentyna Kryvenchuk
Sumy State University, Ukraine

The relevance of the study is due to the need to expand the circle of the Sixtiers- poets, demonstrating the manifestation of modernist aesthetics in the works of S. Shumitskyi as an organic part of the discourse of the sixtiers movements. Accordingly, the subject of the study is the intertextual links of the poetic works of this author with other representatives of the generation of the 1960s. The purpose of the study is to demonstrate the modernist aesthetic and philosophical search for the poetic heritage of the sixtiers S. Shumitskyi. Achieving the purpose is possible thanks to the methodology of intertextual analysis, which reveals the relationship between the texts, as many-sided discussions, as the process of creating text by sending text to art forms and genres, style codes, literary tradition, as the destruction or transformation of established poetic norms. As a result of the research, it is established that the work of S. Shumitskyi develops ideological and aesthetic features common to the sixtiers poets. The original features of his creative heritage are autoreflexivity, associativeness and musicality. As the nature of each poetic text is different, it causes the following: the very genesis of the text determines the complexity of the interconnections between the various texts, which, in turn, depend on the dominant sense of the additional functions of the auxiliary inclusions imagery. In S. Shumitskyi's works, latent (not directly written) ideas dominate, therefore, they prompt the recipient to meditate. These very signs enable the creation of innumerable models of manifestation of the author's thinking. S. Shumitskyi's intertextuality confirms his inclusion in the context of the sixtiers, in particular, references to the work of V. Simonenko are demonstrated. The frequency types of intertextuality are such types of intertextual links as intertextuality itself, paratextuality, metatextuality, hypertextuality, and intermedia. The intertextual links can load any element of the text: from the name to the tropes. The perspectives of the research is consist in the study of other sources of intertextual connections in the work of S. Shumitskyi, the clarification of his aesthetic guidelines and the determination of the optimal context for the evaluation of the author's work.

Keywords: Stanislav Shumytskyi; authotextuality; lyric poetry; intertextual analysis; humanism; model of author's thinking; sixtiers; aesthetic-philosophical positions.

МОДЕРНИСТСКИЕ ИДЕЙНО-ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ПОЗИЦИИ С. ШУМИЦКОГО В КОНТЕКСТЕ ШЕСТИДЕСЯТНИЧЕСТВА

Валентина Кривенчук
Сумский государственный университет, Украина

Актуальность исследования обусловлена необходимостью расширить круг поэтов-шестидесятников, продемонстрировав проявление модернистской эстетики в творчестве С. Шумицкого как органической части дискурса шестидесятничества. Соответственно предметом исследования станут интертекстуальные связи поэтических произведений этого автора с другими представителями поколения 1960-х годов. Цель исследования — продемонстрировать модернистские эстетико-философские поиски

поэтического наследия шестидесятника С. Шумицкого. Достижение цели возможно благодаря методологии интертекстуального анализа, который раскрывает отношения между текстами как многопроблемные дискуссии, как процесс создания текста путем отсылки текста к формам искусства и жанрам, стилевым кодам, литературной традиции, как разрушение или превращение установленных поэтических норм. В результате исследования утверждается, что творчество С. Шумицкого развивает идейно-эстетические черты, общие для поэтов-шестидесятников. Природа каждого поэтического текста разная, отсюда следует, что сам генезис текста предопределяет сложность взаимосвязей между различными текстами, которые в свою очередь зависят от доминирующего смысла дополнительных функций образности вспомогательных включений. В произведениях С. Шумицкого доминируют идеи латентные, прямо не проявленные, поэтому побуждают реципиента к размышлениям. Именно такие идеи дают возможность создания бесчисленных моделей проявления авторского мышления. Оригинальными чертами его творческого наследия являются авторефлексивность, ассоциативность и музыкальность. Интертекстуальность С. Шумицкого подтверждает его вписанность в контекст шестидесятничества, в частности продемонстрированы отсылки к творчеству В. Симоненко. Самыми частотными являются такие типы межтекстовых связей: собственно интертекстуальность, паратекстуальность, метатекстуальность, гипертекстуальность, а также интермедальность. Интертекстуальными связями могут быть нагружены любые элементы текста: от названия до тропов. Перспективы исследования состоят в изучении других источников интертекстуальных связей в творчестве С. Шумицкого, выяснении его эстетических ориентиров и определении оптимального контекста оценки творчества этого автора.

Ключевые слова: Станислав Шумицкий; автотекстуальность; лирика; автоинтертекстуальность; интертекстуальный анализ; гуманизм; модель авторского мышления; шестидесятники; идейно-эстетические позиции.

Стаття надійшла до редколегії 23.06.2017